

TURİST REHBERLERİNİN REKREASYONEL FAALİYETLERE KATILIM DÜZEYLERİNİN HİZMET PERFORMANSINA ETKİSİ*

The Effect of Tour Guides' Level of Participation in Recreational Activities on Service Performance

Bilim Uzmanı Tuğba YAKAR^a

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar/Türkiye

E- posta: tugbayakar@outlook.com.tr

Orcid ID: 0000-0002-6871-9076

Prof. Dr. Elbeyi PELİT^b

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Afyonkarahisar/Türkiye

E- posta: elbeyipelit@aku.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-6418-801X

Öz

Bu araştırmanın amacı, turist rehberlerinin rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansına etkisinin belirlenmesidir. Araştırmanın uygulama aşamasında veri toplama yöntemi olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın evreni, aktif olarak Türkiye’de çalışan 10.403 turist rehberlerinden oluşmaktadır. Zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle evrenin tamamına ulaşılamamış ve bu nedenle örneklem alma yoluna gidilmiştir. Bu çerçevede, 447 turist rehberine ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan turist rehberlerinin anket sorularına verdikleri yanıtların analizinde: Faktör analizi, güvenilirlik analizi, yüzde ve frekans analizleri, t testi, varyans analizi (ANOVA), korelasyon ve regresyon analizleri kullanılmıştır. Araştırma bulguları, turist rehberlerinin rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansına önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyonel Faaliyetler, Hizmet Performansı, Turist Rehberi

* Bu çalışma 2024 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Tuğba YAKAR tarafından, Prof. Dr. Elbeyi PELİT’in danışmanlığında tamamlanmış olan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

Abstract

The aim of this research is to determine the effect of tourist guides' level of participation in recreational activities on service performance. In the application phase of the research, questionnaire technique was used as a data collection method. The population of the research consists of 10.403 tourist guides actively working in Turkey. Due to time and cost constraints, the entire population could not be reached and therefore sampling was used. In this framework, 447 tourist guides were reached. In the analysis of the answers given by the tourist guides participating in the research to the survey questions: Factor analysis, reliability analysis, percentage and frequency analysis, t test, analysis of variance (ANOVA), correlation and regression analysis were used. The findings of the research show that the level of participation of tourist guides in recreational activities has a significant impact on service performance.

Keywords: Recreational Activities, Service Performance, Tourist Guide

Giriş

Turist rehberi; topluma ayna tutan, toplum ve ülkeyle ilgili turiste bilgi veren kişidir. Ülkeye gelen turistler, ziyaret ettikleri ülke hakkında bilgi edinmek için yanlarında getirdikleri birçok yardımcı kaynağa başvursalar da bu tür yardımcı kaynaklar bir rehberin yerini alamaz. Turizm amaçlı tercih edilen ülkeye ilişkin ülkenin dili, gelenekleri, görenekleri, tarihi vb. hakkında yeterli bilgi sahibi olmaması turisti tedirgin edip endişe duymasına sebebiyet verebilir ve burada rehberin varlığına ihtiyaç duyulabilir. Turist rehberine duyulan ihtiyacın temel sebebi, turistlere iyi bir tanıtım fırsatı sunmak ve onlara istemeden verilebilecek yanlış bilginin önüne geçmektir. Bu sebeplere dayanarak turist rehberlerinin ne kadar değerli ve önemli olduğu, yaşadığı coğrafyayı temsil ettiği, bir yol gösterici oluşu gibi etmenler nedeniyle turist rehberliği mesleğinin önemi vurgulanmaktadır (Erkol Bayram, 2019: 59). Bu bilgiler doğrultusunda rekreasyonel faaliyetler, bireylerin boş zamanlarını gönüllü olarak geçirdikleri etkinliklerdir. Rekreasyonel faaliyetler birçok boyut ve başlık altında toplanmış ve şu şekilde sıralanmıştır: Fiziksel aktiviteler, sportif faaliyet, açık alan faaliyetleri, grupsal faaliyetler, hobiler, kültürel etkinlikler ve diğer faaliyetler. Bunların yanı sıra, yapılan etkinliklerin tercih sebepleri ve ortam değiştirilerek yapılma zorunlulukları psikolojik açıdan gereklilik haline gelirken rekreasyonel faaliyetlere katılımın amaca uygun olması elzemdir. Bu bağlamda rekreasyonel etkinlikler için geniş zamana ve genellikle amaca uygun yapısal ve çevresel olanaklara ihtiyaç duyulur. Bu çerçevede, rekreasyon turizm ile bağlantılı konaklama ve seyahati de içinde barındırır (Orel ve Yavuz, 2003: 62). Turist rehberlerinin üstlendiği misyon, görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirmeleri bulunduğu coğrafya açısından son derecede kıymetlidir. Ülkenin akılda kalır derecede güzel sunulmasında üstlendikleri görev ve sorumluluklar ve ayrıca turizm işletmeleri bakımından önemlidir. Mesleki bilgi, beceri ve donanımına sahip bir turist rehberi iyi gitmeyen tur programını bile iyi bir fırsata, tecrübeye ve deneyime çevirebilir. Rehberler, tur programı esnasında gerçekleşecek kritik durumlarla karşı karşıya gelebilmektedir. Bu durumlar, çalıştığı işletmeyi farklı açılardan etkileyebilmektedir. Seyahat işletmelerinde çalışan diğer personellere kıyasla turist

rehberleri; müşteri sadakati, turist memnuniyeti gibi konularda üstlendikleri roller daha önemlidir. Turist rehberleri turistlerle kurdukları ilgili ve etkileşimli iletişim kalan kişilerdir. Kayda değer en önemli unsur ise turist rehberlerinin verdiği hizmettir. Tur sırasında, sunulan bu hizmet performansla tur da şekil alır. Rehberin performansı ise sorumlu olduğu eylemleri yerine getirmesi ile ortaya çıkmaktadır (Düz, 2016: 1; Koçoğlu ve Kalem, 2023). Bu çalışmanın amacı, turist rehberlerinin rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansına etkisinin belirlenmesidir. Bu kapsamda, Türkiye'deki Turist Rehberleri Odaları Birliğine kayıtlı eylemli turist rehberlerinden oluşturulmuştur. Turist rehberlerin rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansına etkisi ilişkin sonuçlar ortaya konulmuştur.

Kavramsal Çerçeve

Rekreasyon; yenilenme, tazelenme ve yeniden doğuş anlamına gelen Latince kökenli olan *"recreation"* kelimesinden türetilmiştir. Boş zamanları değerlendirme olarak kullanılmaktadır. Boş zamanları değerlendirirken bireylerin ve toplumsal yapıdaki kişilerin gönüllü olarak yaptıkları eğlendirici ve dinlendirici etkinlikler anlamına gelmektedir (Sevil, 2012:13-17). Kişilerin serbest zaman içinde sportif amaçlar ya da eğlence için gönüllü olarak katıldıkları faaliyetler rekreasyon olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Bu kavramın halk arasında kullanımı *"boş zaman değerlendirme"* şeklinde tanımlanmaktadır (Karaküçük ve Akgül, 2016:109). Ortak tanımlama olarak rekreasyon hiç baskı altında kalmadan grup veya tek katıldıkları zihinsel ve fiziksel olarak yenilenmek, tazelenmek ve güzel vakit geçirmek olarak nitelendirilir (Buzlu, 2015:32). Rekreasyonel faaliyetlerde bulunan bireyler aynı zamanda tazelenmek, yenilenmek ve yeni yerler görmek, sağlık, mutluluk, birlikte olmak gibi birçok amaç bağlamında kapalı veya açık alanlarda kalabalık şehirler ve kırsal alanlarda çeşitli sportif faaliyetler yapmaktadır. Rekreasyon faaliyetlere katılan bireylerin çalışma zamanının dışında kalan, çalıştıkları parayı harcadıkları ve kendi arzu istekleri doğrultusunda boş zamanlarını değerlendirdikleri faaliyetler olarak tanımlanır. Bu açıdan rekreasyonun tanımını yaparken kesin bir tanım yapılması oldukça zordur. Ancak farklı araştırmacılar tarafından farklı tanımlar yapılmıştır (Karaküçük, 1999).

Rekreasyon çok fazla özellikte ve çeşitlilikte olan; kişinin kendi ilgi alanları, amaçları ve zevklerine bağlı olan ancak paydaş noktasının zor olduğu bir durumdur. Rekreasyonu diğer organizasyonlardan ayıran özelliklere bakılacak olursa: kişinin kendi iradesi, deneyim, boş zaman, belirli bir amaç, zevk ve mutluluk, gelenek ve görenek, inisiyatif, haz ve neşe, pasif eğlenceler, bilim veya spor vb. ile birlikte evrensel olarak uygulanan rekreasyonistler tarafından düzenlenen faaliyetlerdir (Hacıoğlu vd., 2017:28).

Rekreasyon davranışsal tutum şekli olarak algılanabilir. Bu model motivasyonu arttırmak için fayda sağlamaktadır. Temel yapısında rekreasyonistler vardır (Pettengill ve Manning, 2011:10). Rekreasyon alanlarının çeşitli motivasyon faaliyetleri barındırması gerekmektedir. Rekreasyon alanlarına gelen ziyaretçi verileri ihtiyaç ve motivasyonların belirlenmesinde fayda sağlayabilir. Bu sebeple ziyaretçi verileri içerisinde rekreasyonel faaliyetlere dahil olmaları aynı zamanda rekreasyonel faaliyetlere katılımı etkileyen faktörlerin incelenmesi durumunda önem teşkil

etmektedir (Kajala vd., 2007). Bireyin ve toplumun rekreasyonel faaliyetlere dahil olabilmesi için koşulların daha iyi olması gerekmektedir. Rekreasyonel faaliyetlere katılım, bireylerin hem fiziksel hem de ruhsal iyilik hâline katkı sağlayan önemli bir süreçtir. Ancak bu sürece katılım bazı engellerle sınırlanabilmektedir. Sezonluk engeller, finansal kaynakların yetersizliği, rekreasyon alanlarının ulaşılabilir olmaması, cinsiyet temelli ve sosyo-kültürel sınırlamalar ile fiziksel kaynakların yetersizliği ve moda gibi dışsal etkiler bu kısıtlamaların başında gelmektedir (Çelik vd., 2012). Hacıoğlu vd. (2003), rekreasyonel faaliyetleri aktif ya da pasif, bireysel ya da grup şeklinde gerçekleştirilen sportif ve kültürel etkinlikler, doğa deneyimleri, geziler, eğlence ve zevk içeren faaliyetler ile resmi olmayan eğitimlere katılım olarak tanımlamaktadır. Bu faaliyetlerin bireylere mutluluk, tatmin, yaratıcılık, ruhsal denge, karakter gelişimi, rekabet etme yetisi, özgürlük hissi ve daha geniş bir dünya görüşü kazandırdığı vurgulanmaktadır. Berg (2007) ise bireylerin rekreasyonel faaliyetlere katılım nedenlerini stresle başa çıkmak, sosyalleşmek, fiziksel egzersiz yapmak, temiz hava almak, piknik yapmak, avlanmak ya da evcil hayvanlarını gezdirmek gibi çeşitli ihtiyaçlara dayandırmaktadır. Bu gerekçeler bireyler arasında farklılık gösterebileceği gibi zamanla da değişebilir; ancak temelinde çoğunlukla kentsel yaşamın getirdiği sıkıntılardan uzaklaşmak, bedensel faaliyetlerde bulunmak, doğayla temas kurmak, sosyalleşmek ya da yalnız kalmak gibi motivasyonlar yer almaktadır. Sonuç olarak, bireylerin gündelik yaşamın rutininden uzaklaşarak zihinsel bir yenilenme yaşaması, rekreasyonun en temel işlevi olarak ortaya çıkmaktadır. Rekreasyonel faaliyetlerin bireylerde yarattığı bu zihinsel ve fiziksel yenilenme, aynı zamanda bireysel performans üzerinde de doğrudan ya da dolaylı etkiler yaratabilmektedir.

Performans kavramının Türkçe tanımında başarı, başarımla, yetenek, iş yapma becerisi gibi anlamlarda kullanılmaktadır (Kocabaş ve Turhan, 2002:41). Performans 15. yüzyılda kullanılan anlamı sergi ve oyunu açıklamak için kullanılmıştır. Performans kavramının günümüzde açıklarken farklılıklar göstermekle birlikte etkenlik, yetenek, başarı, etkililik ve memnuniyet gibi sözcüklerin aynı anlama geldiği görülmektedir (Avcı, 2005: 5-11). Dolayısıyla performans, ulaşılması için belirlenen hedefe yönelik belirli bir süre sonucunda elde edilen çıktı miktarıdır. Bu bağlamda, belli bir süreç içerisinde üretilmiş hizmet ve malların toplamı olan performans; genellikle verim, çıktı, etkinlik gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir (Helvacı, 2002: 155-169). Hizmet performansı kavramı hizmet kalitesi ile ilişkili bir kavramdır. Hizmet kalitesi müşterilerin beklentileri ile çok sayıda hizmet niteliğindeki algıları arasındaki fark olarak kavramsallaştırılmış olsa da müşteri memnuniyeti de hizmet performansının beklentilerle karşılaştırılmasının bir sonucu olarak değerlendirilmiştir (Huang vd., 2010). Dolayısıyla hizmet performansı, bir örgütün finansal olmayan yönlerini temsil etmektedir. Hizmet performansının ölçülmesi, finansal göstergelere kıyasla değişen pazar koşullarına ve kurumsal hedeflere daha kolay uyum sağlayabilmesi, ayrıca gelişime açık bir yapıya sahip olması açısından daha esnek bir değerlendirme imkânı sunmaktadır. Ancak bu esnekliğe rağmen, hizmet performansının örgüte sağladığı katkıların doğrudan parasal değerlerle ifade edilememesi ve kârlılıkla olan ilişkisinin net bir şekilde kurulamaması, bu tür ölçümlerin temel dezavantajları arasında yer almaktadır (Yüreğir ve Nakıpoğlu, 2007: 549). Örgütsel veya bireysel açıdan çalışanların etkinliği ve randımanın artması için performans

motivasyonun yüksek düzeyde tutulmalıdır. Bu sebeple, araştırmacılar performansı etkileyen etmenleri ortaya çıkarmak amacıyla çalışmalar yapılmış olup ve insan kaynakları açısından önemli bir yere sahip olmuştur (Savcı, 2012). Performansı etkileyen unsurlar ise üç başlık altında ve bunlar bireysel faktörler, örgütsel faktörler, çevresel faktörler. Son yıllarda ağızdan ağıza pazarlamanın pazarlayıcılarından biri de turist rehberleridir. Bu açıdan bakıldığında turist rehberinin performansı önemli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yeni bir destinasyon eklendiği uluslararası turistik dolaşımında turist rehberi, bir dahaki seyahatin temel sebeplerini oluşturmaktadır. Turizm, doğası gereği hizmet sektörü kapsamında değerlendirilmektedir ve turist rehberleri bu sistemin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Rehberler her ne kadar görünürde seyahat acentelerini temsilen turlarda yer alsalar da, aslında buldukları destinasyonda hem ülkeyi hem de ilgili tüm turizm paydaşlarını temsil etmektedirler. Ziyaret edilen destinasyonların tarihi, kültürel ve doğal özelliklerini aktaran turist rehberleri, ülkesel ve bölgesel kalkınmaya da önemli katkılar sunmaktadır (Erkol Bayram, 2019: 46-47). Bu bağlamda, rehberlerin yürüttükleri faaliyetlerin niteliği ve etkinliği, yalnızca turistik deneyimin kalitesini değil, aynı zamanda hizmet sürecinin genel başarımını da doğrudan etkilemektedir.

Turist rehberinin hizmet sunumundaki bu kritik rolü, performans kavramının rehberlik bağlamında ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Performans, “bir işi yapan bireyin, grubun, çalışma biriminin, işletmenin ya da örgütün o işte ulaşmak istediği amaç doğrultusunda kendisi için belirlenen hedeflere ve standartlara ne ölçüde ulaşabildiğinin göstergesi” olarak tanımlanmaktadır (Çöl, 2008: 39). Bireyin iş yerindeki performansını belirleyen faktörler arasında işe duyulan ilgi, hedeflerin belirginliği, ödüllendirme ve cezalandırma mekanizmaları, kaynaklara erişim, kariyer gelişimi ve bireysel yetenek gibi unsurlar yer almaktadır (Baştürk, 2003: 70). Turist rehberlerinin performansı ise büyük ölçüde rehberin mesleki yeterliliklerine, aldığı eğitime ve geçirdiği öğrenme sürecine bağlı olarak şekillenmektedir (Prakash ve Chowdhary, 2010). Rehberlerin sürekli olarak turistlerle doğrudan etkileşimde bulunmaları, onları diğer turizm çalışanlarından farklı kılmakta ve performanslarının göz önünde olmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla turist rehberinin performansı, sahip olduğu görev ve rolleri ne derece etkin bir şekilde yerine getirdiği ile doğrudan ilişkilidir. Ayrıca, rehberin iş yerindeki duygusal durumu—olumlu ya da olumsuz—performansını doğrudan etkileyebilmektedir. Rehberin performansı; turistlerin ve diğer paydaşların beklentileri ile rehberin işinden duyduğu memnuniyet arasındaki etkileşimle de yakından ilişkilidir (Black ve Weiler, 2005).

Kişilerin amaçlanan hedefe yönelik olarak nereye gittiklerini gösteren bir unsur olan performans, kişinin yaptığı işte ilerlemek için göstereceği çaba olarak ifade edilmiştir. Bundan dolayı kişinin içsel dünyasına yönelen sosyo-psikolojik motivasyon uygulamaları amaca varmaktaki çabasını ve performansını arttırabilir. Kısaca motivasyon üzerine sosyo-psikolojik motivasyon faktörlerinin etkisi düşünülebilir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde örgütsel, yönetsel motivasyon faktörlerinin ise performans üzerine değil verimlilik üzerine etkili olduğu söylenebilir (Örücü ve Kanbur, 2008). Sonuç olarak; rehberin performansını etkileyen unsurun ve en önemli etkenin motivasyon olduğudur. Rehberin motivasyonunun yüksek olması ülkeye gelen

turistlerin rehberden alacak olduğu hizmetin kalitesini doğrudan etki etmesidir. Turist rehberlerinin hizmet performanslarını etkileyen birçok etken mevcuttur. Bunlardan en önemlisi motivasyon kaynağının yüksek olmasına bağlıdır. Motivasyonu sağlamak için öznel iyi oluşları gerekli düzeyde olan ve rekreasyonel faaliyetlere katılan rehberlerin hizmet performanslarını olumlu etkileyen sonuçların olduğu görülmüştür. Rehberin kendi mutluluk düzeyini yükselttiğinde, kendi bireysel motivasyonunu sağladığında bu durumun hizmet performansını olumlu anlamda etkilediği görülmüştür. Bu sonuçlar şu durumları ortaya çıkarmaktadır: İyi bir turist rehberi turistin ihtiyaçlarını karşılayarak, beklentilerini aşarak memnuniyetini artırır ve turistten olumlu dönüt aldığı için aynı rehberi tercih etme fırsatını sağlamış olur. Turist rehberleri, turistlere yaşattığı olumlu izlenimler sayesinde destinasyon hakkında daha iyi izlenimler kazanabilir; bu durumda turizm potansiyelini arttırabilir ve daha fazla turist çekebilirler. Turistlerin yaşamış olduğu tur esnasındaki olumlu deneyimleri, memnuniyetleri; tekrar ziyaret edebilir ve referans ile tavsiye ederek mevcut destinasyona kendileri gelebilir hem de etrafındakilere tavsiye ederek turizm gelirlerinin artmasına katkı sağlamış olurlar. Ayrıca ülkeye döviz kazandırmış olurlar. Turistlerin yaşadığı diğer olumlu durum, gittikleri destinasyonlardaki yerel halkla etkileşimde buldukları için yerel halkın ekonomisinde hareketliliğe sebep olurlar ve işletmelerin büyümesine, iş istihdamının artmasına katkı sağlanmış olurlar. Rehberin turistlere sağladığı güven ve konfor turistlerin deneyimlerini daha iyi hale getirmiş olur. Sonuç olarak: turist rehberlerinin hizmet performansının turizm endüstrisi ve yerel toplumlar üzerindeki olumlu etkilerini vurgular. İyi bir hizmet performansı, turistlerin memnuniyetini artırırken destinasyonun sürdürülebilir turizm gelişimi ve ekonomik büyümesine de katkıda bulunabilir.

Yöntem

Araştırmanın evreni, aktif olarak Türkiye’de çalışan 10.403 turist rehberlerinden oluşmaktadır. Tesadüfi örnekleme yöntemi olan tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Turist rehberi odalarına kayıtlı eylemli turist rehberlerine hem yüz yüze hem de internet ortamından veri toplama yöntemi olarak anket tekniğinden yararlanılmış ve toplamda 447 anket değerlendirilmiştir. Araştırmada, ölçeklerin yapı geçerliliği için faktör analizi uygulanmış olup güvenilirlik analizleri için ise, Cronbach’s Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre faktör analizi sonucunda rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeyleri ölçeği toplam varyansın %60,155’ini açıklayan 6 faktör (fiziksel faaliyetler, açık alan faaliyetleri, grup faaliyetleri, kültürel faaliyetler, hobiler, diğer faaliyetler) altında toplanmıştır. Diğer taraftan hizmet performansı ölçeği ise, toplam varyansın %70,305’ini açıklayan tek faktör altında toplanmıştır. Güvenirlik analizine ilişkin değerler incelendiğinde rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeyi ölçeği için Cronbach’s Alpha katsayıları 0,908 olarak hesaplanmış olup, hizmet performansı ölçeği için ise 0,886 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik analizine ilişkin bu değerler 0,70 kritik değerinin üzerinde bulunmuş olup ölçeklerin güvenirliliği ortaya koymuştur. Anketin ilk bölümünde, turist rehberlerinin demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, gelir, medeni durum, eğitim durumu) ve turist rehberlerinin bireysel özelliklerini belirlemek

amaçlanmıştır. Anketin ikinci bölümünde, Rekreatif Faaliyet Katılımının Sıklık Düzeyini ölçmek amacıyla Alberta Recreation Survey (2013) çalışmasına dayalı olarak Şen (2019) tarafından geliştirilen rekreatif faaliyetlere katılım düzeyi formu, altı başlık altında toplam 56 faaliyeti kapsamaktadır. Bu başlıklar; fiziksel faaliyetler (13 madde), açık alan faaliyetleri (14 madde), grup faaliyetleri (5 madde), kültürel faaliyetler (5 madde), hobiler (11 madde) ve diğer faaliyetler (8 madde) olarak sınıflandırılmıştır. Katılımcıların bu faaliyetlere katılım düzeyleri, 5'li Likert ölçeği ile "1=Asla", "2=Nadiren", "3=Ara sıra", "4=Sık sık" ve "5=Her zaman" şeklinde derecelendirilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise turist rehberlerinin hizmet performansını ölçmeye yönelik bir ölçek kullanılmıştır. Rehberlerin iş performanslarını değerlendirmek amacıyla oluşturulan bu ölçek, Muchinsky (2008: 237) tarafından geliştirilen ve bireyin kendi davranışlarını temel alan öz değerlendirme yaklaşımına dayanmaktadır. Bu doğrultuda, turist rehberlerinin iş başarılarına yönelik algı ve düşüncelerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Kullanılan performans ölçeği, mesleki özellikler dikkate alınarak mevcut ifadelerin özgün biçimleri üzerinde gerekli uyarlamalar yapılarak yeniden yapılandırılmıştır. Ölçeğin geliştirilmesinde Köroğlu ve Avcıkurt (2014) ile Çöl (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeklerden yararlanılmıştır. Performans değerlendirmesi için de 5'li Likert ölçeği kullanılmış olup, her bir ifade "1=Hiç katılmıyorum", "2=Az katılıyorum", "3=Orta düzeyde katılıyorum", "4=Çok katılıyorum" ve "5=Tamamen katılıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir.

Bulgular

Araştırma elde edilen veriler doğrultusunda eylemli turist rehberlerinden bazı bireysel özelliklerine ve demografik ilişkin bulguları, Turist rehberlerinde rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansına etkisinin belirlenmesi için yapılan analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Katılımcıların bazı bireysel özellikleri ve demografik durumlarına ilişkin bulgular, yüzde ve frekansları sunulmuştur. Katılımcıların %70,2'sinin erkek olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan turist rehberlerinin medeni durumları incelendiğinde, %52'si bekâr olduğu görülmüştür. Yaş aralıkları incelendiğinde %32,2'sinin 19-30 yaş aralığında yaş ve üzerinde olduğu görülmüştür. Öğrenim durumları incelendiğinde, %53,5'inin lisans eğitimi aldıkları ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılan turist rehberlerinin deneyim yılı incelendiğinde, %29,3'nün 15 yıl ve üzeri, deneyime sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışma şekillerine bakıldığında %69,1'i serbest şekilde çalıştığı ortaya çıkmıştır. Bakanlığın belirlediği taban ücretini alabilme durumuna bakıldığında %81,4'ünün evet yanıtını vermiştir. Hangi bölgelerde rehberlik yaptıklarını sorduğumuzda %70,2'si Marmara Bölgesinde, %13,9'u Ege Bölgesinde, rehberlik yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların kayıtlı oldukları turist rehberleri odaları incelendiğinde, Anro (%16,3), İro (%34,1), İzro (%11,6), kayıtlı olduğu belirlenmiştir.

Tablo: Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri Ortalama ve Standart Sapmaları

Boyutlar	Ortalama	S. Sapma
Kültürel Faaliyetler	2,97	,69284
Fiziksel Faaliyetler	1,97	,44518
Hobi	1,94	,57943
Grup Faaliyetleri	1,70	,64026
Açık alan Faaliyetleri	1,69	,45382

Araştırma sonuçlarına göre turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere yönelik en yüksek ilgiyi kültürel faaliyetlere gösterdikleri tespit edilmiştir ($X = 2,97$). Bu bulgu, rehberlerin mesleki yaşamlarında sıkça karşılaştıkları tarihi, sanatsal ve kültürel içeriklere karşı kişisel düzeyde de ilgi duyduklarını göstermektedir. Nitekim kültürel faaliyetlerin bireylerde estetik tatmin, kimlik inşası ve entelektüel gelişim sağladığı ifade edilmektedir (Iso-Ahola, 1980; Göker, 2016). Buna karşın, fiziksel faaliyetler ($X = 1,97$) ve hobi temelli etkinlikler ($X = 1,94$) daha düşük ortalamalara sahiptir. Bu durum, yoğun saha çalışmaları ve düzensiz mesai saatlerine sahip rehberlerin, boş zamanlarında daha az efor gerektiren etkinlikleri tercih ettiklerini düşündürmektedir. Ayrıca grup faaliyetleri ($X = 1,70$) ve açık alan faaliyetleri ($X = 1,69$) en düşük ilgiyi çeken etkinlik türleri olarak öne çıkmaktadır. Rehberlerin açık alanlı ya da kalabalık sosyal etkinlikler yerine bireysel, sakin ve kültürel içerikli rekreatiflere yönelmesi, mesleki sosyalleşme yoğunluğunun ardından gelen bireysel rahatlama ihtiyacını yansıtmaktadır (Mannell & Kleiber, 1997). Sonuç olarak, turist rehberlerinin rekreatif tercihlerinde mesleki dinamiklerin etkili olduğu ve bu tercihlerde kültürel odaklı bireysel etkinliklerin ön plana çıktığı görülmektedir.

Araştırmada rekreatif faaliyetler ile hizmet performansı ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 1. Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeyleri ile Hizmet Performansı Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

DEĞİŞKENLER		Rekreatif Faaliyetler	Fiziksel Faaliyetler	Açık Alan Faaliyetleri	Grup faaliyetleri	Kültürel faaliyetler	Hobiler	Diğer Faaliyetler
Hizmet Performansı	rr	0,213	0,093	0,189	0,010	0,252	0,196	0,162
	pp	0,000*	0,051*	0,000*	0,831	0,000*	0,000*	0,001*

Rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri ile hizmet performansı arasında pozitif, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r=0,213$; $p=0,000$) olduğu saptanmıştır. Rekreatif faaliyetler alt boyutlarından fiziksel faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif ($r=0,093$) yönde çok zayıf ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Açık alan faaliyetleri ile hizmet performansı arasında pozitif ($r=0,010$) yönde çok zayıf ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Grup faaliyetleri ile hizmet performansı arasında pozitif ($r=0,010$) yönde çok zayıf ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Kültürel faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif ($r=0,252$) yönde zayıf ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Hobiler faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif ($r=0,196$) yönde çok zayıf ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Diğer faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif ($r=0,162$) yönde çok zayıf ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlardan hareketle rekreatif faaliyet alt boyutu olan kültürel faaliyetlere katılım arttıkça hizmet performansı arttığı görülmüştür.

Diğer yandan rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Buna göre rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansı üzerindeki etkisine yönelik regresyon modelinin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($F=21,065$; $p<0,05$). Bu doğrultuda, rekreatif faaliyetlerdeki bir birimlik artışın hizmet performansında 0,358 değerinde bir artış meydana getirdiği görülmektedir. Başka bir ifadeyle, rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri hizmet performansını pozitif yönde etkilemektedir. Bu kapsamda, “rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır” şeklinde oluşturulan H_1 hipotezi desteklenmiştir.

$$HP=3,291+0,358.RF$$

Tablo 1. Rekreatif Faaliyetlere Katılım Düzeylerinin Hizmet Performansı Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	b_j	$S(b_j)$	t	p	ANOVA
Sabit	3,291	0,163	20,214	0,000*	$F=21,065$
Rekreatif Faaliyetler	0,358	0,078	4,590	0,000*	$p=0,000*$

Bağımlı Değişken: Hizmet Performansı (HP); b_j :Beta Katsayı; $S(b_j)$: Standart Hata;*: $p<0,05$

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın amacı, turist rehberlerinde rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansına etkisinin belirlenmesidir. Bu kapsamda, Türkiye’deki Turist Rehberler Birliği odasına kayıtlı eylemli turist rehberlerinden oluşturulmuştur. Böylelikle Türkiye’deki Turist Rehberler Birliği odasında kayıtlı olan eylemli turist rehberlerin rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansına etkisi ilişkin sonuçlar ortaya konulmuştur. Turist rehberlerinde rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansına etkisinin araştırıldığı çalışmada, katılımcılarının görüşlerinin kişisel özelliklerine göre değişip

değişmediği de araştırılmıştır. Ayrıca turist rehberlerinde rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin hizmet performansına ne derece de etki ettiğinin araştırılmasının sebebiyle turist rehberleri açısından mevcut durum ortaya konularak, turist rehberleri açısından konunun önemi ortaya konulmuştur.

Katılımcılar ile ilgili demografik özelliklere (cinsiyet, medeni durum, yaş, öğrenim durumu ve deneyim yılı, çalışma şekli, çalıştıkları bölge, kayıtlı oldukları oda) bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğunun erkek olduğu, yarıdan fazlasının bekar olduğu, yaşları itibarıyla çoğunluğunun 19-30 yaş aralığında olduğu, yarıdan fazlasının lisans eğitimi aldıkları ortaya çıkmıştır. Çalışmaya katılan turist rehberlerinin deneyim yılı incelendiğinde, %29,3'nün 15 yıl ve üzeri, deneyime sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışma şekillerine bakıldığında %69,1'i serbest şekilde çalıştığı ortaya çıkmıştır. Bakanlığın belirlediği taban ücretini alabilme durumuna bakıldığında %81,4'ü evet yanıtını vermiştir. Araştırmaya katılan rehberlerin büyük çoğunluğunun Marmara Bölgesinde rehberlik yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların kayıtlı oldukları turist rehberleri odaları incelendiğinde, Anro (%16,3), İro (%34,1), İzro (%11,6), kayıtlı olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmada turist rehberlerinin çeşitli rekreatif faaliyet türlerine yönelik eğilimleri değerlendirilmiştir. Buna göre, rehberlerin en yüksek ilgiyi kültürel faaliyetlere gösterdiklerini ortaya koymuştur. Bu durum, rehberlik mesleğinin doğası gereği kültürel unsurlarla iç içe olan bireylerin, boş zamanlarında da benzer temaları tercih ettiklerine işaret etmektedir. Diğer yandan fiziksel, hobi, grup ve açık alan faaliyetlerine olan ilginin görece düşük düzeyde kalması, rehberlerin yoğun saha çalışmaları ve düzensiz çalışma saatlerinden ötürü daha düşük efor gerektiren bireysel etkinlikleri tercih ettiklerini düşündürmektedir. Bu sonuçlar, Iso-Ahola'nın (1980) bireylerin boş zaman tercihlerinin psikolojik rahatlama ve içsel motivasyonla şekillendiğini savunduğu kuramla örtüşmektedir. Benzer şekilde Mannell ve Kleiber (1997), bireyin iş yaşamındaki sosyal yüklenmelerin ardından daha bireysel ve içe dönük rekreatiflere yönelme eğiliminin yaygın olduğunu belirtmiştir. Göker'in (2016) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada da kültürel faaliyetlerin bireysel doyum üzerindeki etkisi vurgulanmıştır. Bu araştırmalarla paralel olarak, turist rehberlerinin mesleki yükümlülükleriyle bireysel tercihleri arasında belirgin bir tutarlılık olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada turist rehberlerinin rekreatif faaliyetlere katılım düzeyleri ile hizmet performansı arasındaki ilişki korelasyon ve regresyon analizleriyle incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, genel anlamda rekreatif faaliyetlere katılım ile hizmet performansı arasında pozitif, zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Rekreatif faaliyetlerin alt boyutları incelendiğinde, kültürel faaliyetler ile hizmet performansı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ve bu ilişkinin diğer alt boyutlara kıyasla daha güçlü olduğu görülmüştür. Bu durum, kültürel etkinliklere katılımın rehberlerin mesleki performanslarına daha fazla katkı sunduğunu ortaya koymaktadır. Fiziksel faaliyetler hobi faaliyetleri, grup faaliyetleri, açık alan faaliyetleri ve diğer faaliyetler ile hizmet performansı arasında da pozitif, çok zayıf ve anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bu ilişkilerin gücünün sınırlı olmasına karşın istatistiksel olarak anlamlı olması, rekreatif faaliyetlerin hizmet performansını çok yönlü olarak

etkileyebileceğine işaret etmektedir. Bu bulgular, daha önce yapılan çalışmalarla da örtüşmektedir. Kül Avan ve Karaküçük (2024) ile Öztürk'ün (2014) araştırmalarında da boş zaman etkinliklerinin mesleki performans üzerindeki olumlu etkileri vurgulanmıştır. Benzer şekilde Sert ve Karacaoğlu (2018), Yayla (2017), Hall vd. (2016) ve Chen vd. (2021) tarafından yapılan araştırmalarda, rekreasyonel faaliyetlerin bireyin öznel iyi oluşunu ve iş performansını artırdığına yönelik sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çerçevede, turist rehberlerinin mesleki performanslarının yalnızca mesleki eğitimle değil, boş zaman değerlendirme biçimleriyle de ilişkili olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın sonucunda, turist rehberlerinin özellikle kültürel içerikli rekreasyonel faaliyetlere yönelerek hizmet performanslarını artırabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda sektör temsilcilerine ve karar vericilere yönelik önerilerde bulunmak da mümkündür. Özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı, TUREB ve meslek odalarının rehberlerin rekreasyonel faaliyetlere erişimlerini destekleyici politikalar geliştirmesi, rehberlerin hem mesleki hem de psikolojik açıdan daha dengeli ve verimli bir çalışma yaşamı sürdürmelerine katkı sağlayabilir.

Ayrıca, bu çalışmada rehberlerin ilgili kurumlardan gördükleri destek düzeyi araştırmaya dâhil edilmemiştir. Bu nedenle, gelecekte yapılacak çalışmalarda söz konusu destek mekanizmalarının rekreasyonel faaliyetlere katılım, öznel iyi oluş ve hizmet performansı üzerindeki etkilerinin kapsamlı biçimde değerlendirilmesi önerilmektedir. Bunun yanı sıra, farklı turizm çalışanlarıyla benzer çalışmalar yapılarak meslekler arası karşılaştırmalar yoluyla daha genel geçer sonuçlara ulaşmak mümkün olabilir.

Kaynakça

- AVCI, U. (2005), "Konaklama İşletmelerinde Finansal ve Finansal Olmayan Performans Ölçümüne İlişkin Bir Alan Araştırması", *Seyahat ve Otel İşletmeciliği (SOİD) Dergisi*, 2(3), 5-11.
- Baştürk, C. (2003). İşletmelerde Performans Yönetimi Sistemi, *Active: Bankacılık ve Finans Dergisi*, (28), 60-78.
- Black, R. ve Weiler, B. (2005). Quality assurance and regulatory mechanisms in the tour guiding industry: A systematic review. *The Journal of Tourism Studies*, 16(1), 24-37.
- Buzlu, Ö. M. (2015). *Rekreasyon Araştırmaları ve Rekreasyon Bölümleri İçin Araştırma ve Müfredat Kapsamı Önerisi: Bilimetric Bir Çalışma*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin
- Chen, Y. H. (2021). *Kişilik Tipi, İş Stresi Düzeyi ve İşgören Performansı İlişkisi: Turizm İşletmeleri Çalışanları Üzerinde Bir İnceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, O., Sevil, T., Şimşek, K. Y., Katarıcı, H., Çeliksoy, M. A., ve Kocaekşi, S. (2012). *Boş zaman ve rekreasyon yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Çöl, G. (2008). "Algılanan Güçlendirmenin İşgören Performansı Üzerine Etkileri", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 35-46.
- Düz, B. (2016). *Turist Rehberlerinin Performans Kriterlerini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma: Turist Rehberliği Performans Ölçeği Geliştirmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Erkol Bayram, G. (2019). Sinop İlinin Turizm Odaklı Gelişimine Dair Turist Rehberlerinin Rollerini ve Görüşleri. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 2(2), 57-71.
- Erkol Bayram, G. (2019). Turist Rehberlerinde Duygusal Zekâ, Motivasyon, Performans İlişkisi. *Turizm Akademik Dergisi*, 6(2), 43-59.
- Göker, G. (2016). Kültürel faaliyetlerin bireylerin yaşam doyumuna etkisi: Üniversite öğrencileri örneği. *Sosyoloji Dergisi*, 35(2), 25-48.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. ve Dinç, Y. (2017). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. (4. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A., ve Dinç, Y. (2003). *Boş Zaman ve Rekreasyon- Örnek Animasyon Uygulamaları*, Ankara: Detay Yayıncılık. 6.
- Hall, J., O'Mahony, B. & Gayler, J. (2016). Modelling the relationship between attribute satisfaction, overall satisfaction, and behavioural intentions in Australian ski resorts. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 1-15.
- Helvacı, M. A. (2002). The Importance Of Performance Appraisal In Performance Management Process. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (Jfes)*, 35(1), 155-169.
- Huang, S., Hsu, C. H. C. ve Chan, A. (2010). Tour guide performance and tourist satisfaction: A study of the package tourism Shanghai. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 34(1), 3-33.
- Iso-Ahola, S. E. (1980). *The social psychology of leisure and recreation*. Wm. C. Brown Company Publishers.
- Kajala, L., Almik, A., Dahl, R., Diksaite, L., Erkkonen, J., Fredman, P., Jensen, F. Søndergaard, Karoles, K., Sievänen, T., Skov-Petersen, H., Vistad, O. and Wallsten, P. (2007). Visitor monitoring

in nature areas – a manual based on experiences from the Nordic and Baltic countries. Tema Nord 2007:537. Copenhagen: Nordic Council of Ministers.

Karaküçük, S. (1999). *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Karaküçük, S. ve Akgül, B. M. (2016). *Rekreasyon, Rekreasyon ve Çevre*, Gazi Kitabevi: Ankara.

Kocabaş, İ. ve Turhan, M. (2002). "Objektif Bir Değerlendirme ve Doğru Hareket İçin Performans Yönetimi", *TSE Standard Dergisi*, 41(490), 51-58.

Koçoğlu, C. M., ve Yıldırım Kalem, M. (2023). Turist Rehberi Performansının Turist Memnuniyeti ve Destinasyon Sadakati Üzerine Etkisi: Uzak Doğulu Turistler Üzerinde Bir Uygulama. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*, 10(2), 858-881.

Köroğlu, Ö. ve Avcıkurt, C. (2014). Turist rehberlerinin motivasyonu ile performansı arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (39), 45-60.

Kül Avan, S. & Karaküçük, S. (2024). Rekreasyonel Hizmet Kalitesi ve Davranışsal Niyet Arasındaki İlişki İçerisinde Heyecan Arayışının Düzenleyici Rolü. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 7(1), 92-110

MacPhail A., Lyons D., Quinn S., Hughes A. M. ve Keane, S. (2010): A frame work for lifelong involvement in sport and physical activity: the Irish Perspective, *Leisure Studies*. 29(1), 85-100.

Mannell, R. C., & Kleiber, D. A. (1997). *A social psychology of leisure*. Venture Publishing.

Muchinsky, P. M. (2008). *Psychology Applied to Work: An Introduction to Industrial and Organizational Psychology*. 9th Edition. Summerfield, North Carolina: Hypergraphic Press Inc.

Orel, F. D., ve Yavuz, M. C. (2003). Rekreasyonel Turizmde Müşteri Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Pilot Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(11).

Örücü, E., ve Kanbur, A. (2008). Örgütsel-Yönetimsel Motivasyon Faktörlerinin Çalışanların Performans ve Verimliliğine Etkilerini İncelemeye Yönelik Ampirik Bir Çalışma: Hizmet ve Endüstri İşletmesi Örneği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 15(1), 85-97.

Öztürk, M. A. (2014). *İzmir ve Manisa illerinde rekreasyonel faaliyet gösteren özel spor işletmelerinin hizmet kalitesi açısından incelenmesi ve karşılaştırılması*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Pettengill, P. R. ve Manning R. E. (2011). *Review of the Recreation Opportunity Spectrum and its Potential Application to Transportation in Parks and Public Lands*. Paul S. Sarbanes Transit in Parks Technical Assistance Center.

Prakash, M. and Chowdhary, N. (2010). What are we training tour guides for? (India). *Turizam*, 14(2), 53-65.

Savcı, G. (2012). *Motive Edici Faktörlerin Çalışanların İş Performansı ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kars.

Sert, A. ve Karacaoğlu, S. (2018). Müzelerdeki hizmet kalitesinin memnuniyet algısı ve tavsiye etme niyeti üzerindeki etkisi: Anadolu Medeniyetleri Müzesi örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2),103-122.

Sevil, T. (2012). *Boş Zaman ve Rekreasyon: Kavram ve Özellikler.*, S. Kocaekşi (Editör). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 4, 13-17.

Sevin, H. D., & Küçük, S. (2016). İşgörenlerin Rekreasyonel Etkinliklere Katılım Düzeyleri ile Çalışma Performansları Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Journal Of Recreation And Tourism Research*, 3(1), 24-31.

Shahid, K. (2017). The Impact of Leisure Activities on Employee Performance in the Pharmaceutical Sector, Karachi. Research Project, Shaheed Zulfiqar Ali Bhutto Institute of Science and Technology, Pakistan.

Şen, K. (2019). Öğretmenlerin Rekreasyon Aktivitelerine Katılımlarının Yaşam Mutluluğu ve İş Performansına Etkisi Üzerine Bir İnceleme. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

TDK (2023). Güncel Türkçe sözlük. Erişim: 18.09.2023. <https://sozluk.gov.tr/>.

Tezcan, N. (2007). *Rekreasyon Etkinliklerinin Çalışanların Performansları Üzerine Etkilerinin İncelenmesi: (Kocaeli Trakya Birlik)*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Van den Berg, A.E., Hartig, T., Staats, H. (2007). Preference for nature in urbanized societies: stress, restoration, and the pursuit of sustainability. *Journal of Social Issues*, 63(1), 79-96.

Yayla, Ö. (2017). *Rekreasyon etkinliklerinde hizmet kalitesinin destinasyon imaj algısı ve davranışsal niyetler üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yüreğir, O. H. ve Nakipoğlu, G. (2007). Performans Ölçümü ve Ölçüm Sistemleri: Genel Bir Bakış, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 545-562.